

Szürkészöld sci-fi

A természet és a posztmodern város rétegei

Martinkó Márk fotósorozataiban

SOMOSI RITA

Martinkó Márkot a képek valósághoz való viszonya foglalkoztatja, a gondolkodás struktúrája. Autodidakta művész, 18 éves kora óta készít fotókat. Kezdetből érdekelték, inspirálták a technika adta lehetőségek, valamint a hibák véletlen- és sorsszerűsége. A fotografus.hu hozott komoly szemléletbeli váltást számára, a kurzusok hatására kezdett elmélyülni az experimentális és megrendezett fotó területén, s korábbi képi világa is letisztult. Középfarmátumban készülnek felvételei, de a digitális technológia megértése és kiaknázása is fontos számára – a működési folyamatok foglalkoztatják, s az ezek során felmerülő hibalehetőségek megismerése. Évek óta a Hibaista csoport és az FFS tagja. Sorozataiban sokat foglalkozik a természet és ember, illetve az épített környezet viszonyaival, képei aprólékosan megtervezett, olykor megrendezett kompozíciók.

Az álmok világa, azok valóságra való vonatkoztatásának lehetősége inspirálta **REM** sorozatát (2011). Négyzetes képein ágyban fekvő férfialakok jelennek meg különböző környezetben. Azonban nem enteriőröket látunk, hanem többnyire nappali fényviszonyok mellett készült, kültéri helyszíneken beállított kompozíciókat. A REM-fázis az alvással töltött idő azon szakasza, amikor álmaink túlnyomó többségét átéljük; ez a tudatállapot jelenik meg, vetül ki a szereplő köré, exteriorizálódik a belső világ, miközben a cselekvő mindvégig passzív, fekvő pozícióban marad. A megjelenő helyszíneknek – sóderbánya, kajakos gyakorló-pálya, kopár havas táj, lépcsőház vagy focipálya – formai jelentősége van, melynek kialakításához az alkotó személyes emlékeiből merített, egyszersmind a képek szereplőinek karakterére, álmára is reflektál. Martinkó két síkot próbált meg megjeleníteni párhuzamosan: a valóságát és az álmokét. Hol válik el a kettő? Hol fedezhető fel tisztán a valóság, és hol kezdődik az álmovilág? A sorozat a kettőt vetíti egymásra, a fotókon megjelenő képi világ azonban nem végletekig szürreális, szándékosan egyensúlyoz a valóság és a fikció határán, így értelmezési síkjá is tágabb marad. A képek kivitelezési formája plusz réteggént adódik mindehhez: a light box formátum által belső fény világítja meg a kompozíciókat, s akkor válnak láthatóvá, ha felkapcsolják őket.

A kilencvenes évektől a városi tér problematikája a kortárs művészeti diskurzus fontos részévé nőtte ki magát, számos reflexió született különböző műfajban. Martinkó Márkban a REM sorozat készítése közben, Jung munkásságát tanulmányozva

fogalmazódott meg a **Mesterséges zöld** koncepciója. Az épített, urbánus közegben fellelhető természet érdekelte, az ember hozzá való viszonya és a kettejük kapcsolati harmóniája-disszonanciája. Milyen esztétikát képviselhetnek a növények, s milyen jelentést hordoznak egy szándékosan neutrális környezetben? Mennyire és hogyan válnak organikus elemből túlesztétizált, dekoratív látvánnyá? Az alkotó 2012 óta folyamatosan dolgozik a sorozaton, amely jelenleg 12 képből áll.

A kompozíciókon keverednek a talált és a részben megrendezett helyszínek: hol a környezet volt adott, s az foglalkoztatta, hogy mivel lehet még kiegészíteni, hol egy helyszín inspirálta a koncepciót. A képeken megjelenő „mesterséges tájak” vagy enteriőr-fragmentumok tértől és időtől való függetlenítése fontos gesztus volt az alkotó részéről, szerette volna elkerülni, hogy esetleges identifikációjuk behatárolja őket, a jelenről és a jövőről éppúgy szólhassanak. A helyszínek (parkolók, irodaházak) neonfényben gazdagak, s a képeken az elidegenítő hatást a hideg fények mellett a drámai megvilágítás is fokozza.

Martinkó szívesen játszik a fényekkel – miközben mindig éjszaka készülnek felvételei, s az eleve adott fényviszonyokra a kelő hatás eléréséhez még mesterséges fényekkel is ráségit. A fények mellett maguk a helyszínek is elidegenítőek: kihalt, barátságtalan helyek, ahol a növények lehatárolt területen, néhol a fal felszínén vagy amellet utat törve jelennek meg. Így jönnek létre a sorozat teatrális hatású, sci-fi-szerű környezetének felvételei, melyek önmagukban is hordoznak egyfajta elidegenítő attitűdöt. Ugyanakkor a Mesterséges zöld sorozatnál nem a valóság leképezése volt a cél, Martinkó csak kiindulópontként használta, hogy általa tudjon egy társadalmi-környezetpszichológiai témára reflektálni.

Mindenhol előre tervezett, műgonddal kivitelezett urbánus közeget látunk, de emberi jelenlét nélkül. A lebetonozott felületek monoton szürkesége akár egy sci-fi adaptáció kulisszája is lehetne. A hangsúly az arányokon és a helyzet visszasságán van. Meg lehet-e fordítani ezt a tendenciát? Lehet-e még a természet az úr? Vagy valóban olyan disztópia jelenik meg előttünk, ahol ez a kérdés már eldőlt, s csak néhány elszigetelt példány maradt a természetnek, organikus dekorációként? A képek harmóniát, nyugalmat sugallnak vizualitásukkal, miközben tartalmukban hatalmas ellentmondás feszül. A sorozat fotói a realitás-irrealitás határán mozognak, szándékosan játszva a befogadói percepcióval.

Martinkó esztétikai minimalizmusának köszönhetően a fotókon megjelenő tereket nem lehet összekapcsolni konkrét hellyel – nem is adna hozzá a képek értelmezési rétegéhez –, így megőrzi univerzális anonimitásukat. Miközben a helyszínek a nézőtől nem idegenek, nap mint nap találkozunk ilyen látvánnyal a parkolóházakban, talán csak az ellentmondást, disszonanciát kiváltó növény nincs ott kontrasztként. Azonban felmerül a kérdés: a neutrális környezetben a természet iránti vágy, igény mégis pozitív utópiaként értelmezhető?

A valóság leképezésének direkter formájáról beszélhetünk Martinkó Márk húsz képből álló, **Digitalizált növények** sorozata (2014) esetében. A nézőt annyira lenyűgözi a burjánzó növények szkennelt látványa, hogy a képeken megjelenő szándékos hibát csak később veszi észre. Az alkotó nem komponál és exponál, hanem egy az egyben próbálja leképezni és digitalizálni a valóságot, miközben a hiba gesztusával igyekszik a konkrét látványtól eltávolítani bennünket. Mégsem áll össze a kép, meg-megakad, el-elcsúszik, esetleg furcsa sávokra esik szét valamelyik része, s maguk a hibák árulkodna a technika voltáról is. A fotós pusztán a leképezés technikai aktusával kísérletet tesz arra, hogy a szkennelt növény a szándékosan előidézett hibával együtt esztétikai élménnyé váljon. Az ürességet jelképező fekete háttér és a teljesség érzetét megidéző növényi formák itt is egymásnak feszülnek: a természet és a high tech találkozása ez.

Martinkó a **City noise** (2012) sorozatában szintén a technikai oldalról közelít: a hangzó környezet vizuális rögzítésére tesz kísérletet. Olyan protézist készített egy régi típusú digitális fényképezőgéphez, mellyel audiojelekből vizuális információt tud

nyerni fényhatás nélkül. A felvételekhez különböző forrásból összegyűjtött városi zajokat használt, s a jeleket a fényképezőgép elektronikájára vezetve rögzített. A sorozat ezen strukturálódott zajok folyamából egy-egy pillanatképet ragad ki, melyhez mp3 formátumban zajok is kapcsolódnak.

A videómunkáinál a fotós szemlélet dominál, ugyanakkor annak műfaji határait próbálja feszegetni. A **Valóság síkok** háromcsatornás videóinstallációjában (2014) alig észrevehető változások jelennek meg egy szobafenyő vetített képében. A videón megjelenő növény egy finoman változó háttérre vetítve jelenik meg, mely csak alapos megfigyelés által válik láthatóvá, így a többszörösen rögzített valóság képe összezavarja a nézőt, a technikai médiumok problematikájára irányítva a figyelmet. Az ember által nevelt, majd a természetbe visszahelyezett szobafenyő képe idegenül hat.

Martinkó Márk munkáinak urbánus közege, s a bennük felfejlődő növényi vegetáció a posztmodern nagyvárosok kiüresedő tereit tárják elénk. A víziószerű fotók, akár a REM, akár a Mesterséges zöld képein, a valóság elemeiből kiindulva építkeznek. Nehéz eldönteni, hogy disztópia vagy valóság az, amit az alkotó láttatni akar. A gondosan kiválasztott helyszínek és megtervezett kompozíciók által a látvány átlényegül, s a különböző hangsúlyok, kiemelések gesztusa által bővül jelentéstartalmuk. Új városi tájképek születnek körülöttünk, s ezen sztenderdizált fragmentumok lenyomata jelenik meg a képeken, melyek a természet mai értelmezési kísérleteként is tekinthetőek, miközben sajátosság vagy identitás híján egyúttal a vizuális és tartalmi kiüresedés mementóivá is válnak. ■

REM, No. 5., 2011, 72x72 cm, lightbox (85x85 cm)

REM, No. 4., 2011, 72x72 cm, lightbox (85x85 cm)

www.fotomuveszet.net

Mesterséges zöld, No. 3., 2012, 100×100 cm

Mesterséges zöld, No. 8., 2015, 123×100 cm

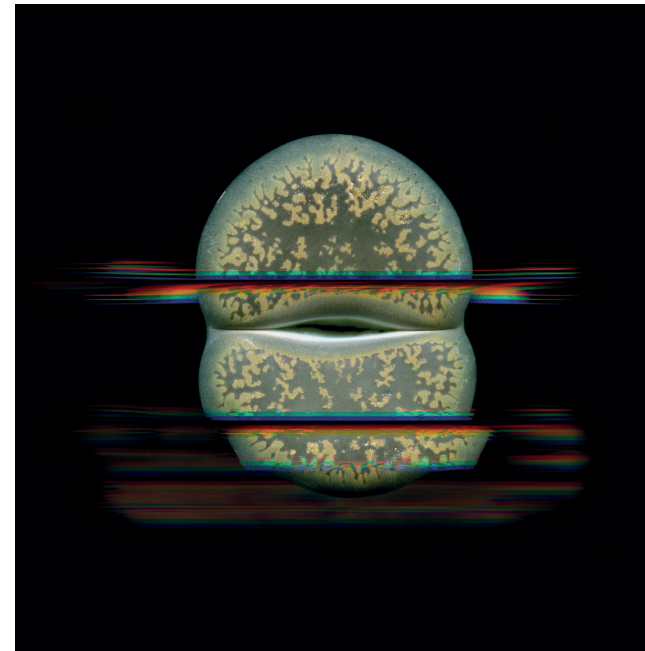
Mesterséges zöld, No.6., 2014, 100x100 cm

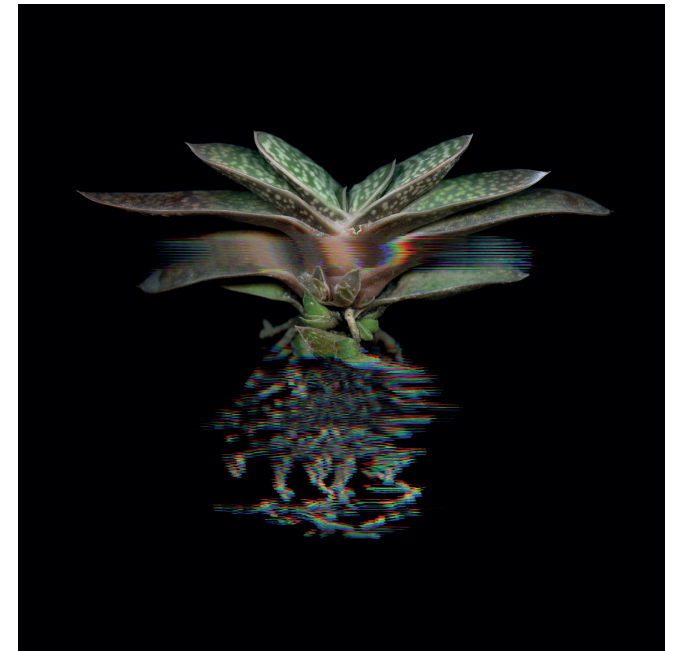
Mesterséges zöld, No. 7., 2014, 100x100 cm

Digitalizált növények, No. 11., 2014

Digitalizált növények, No. 1., 2014

Digitalizált növények, No. 14., 2014

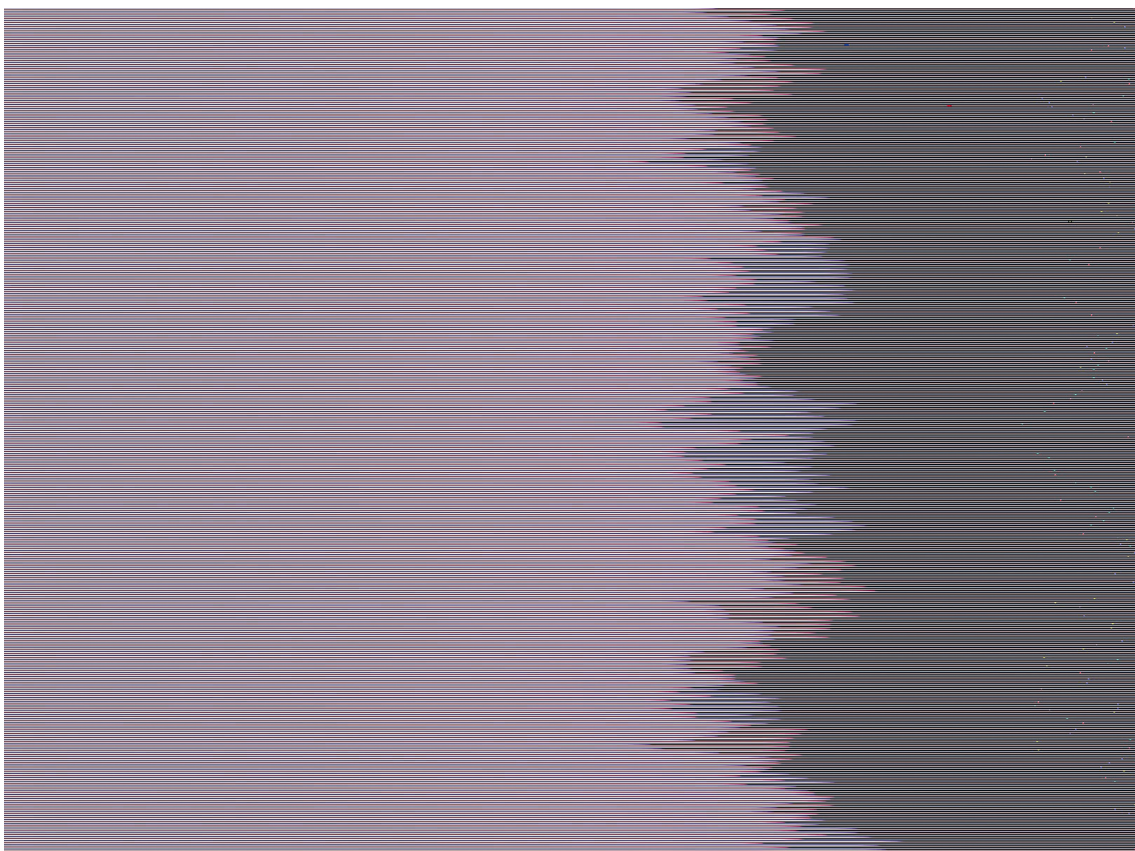
Digitalizált növények, No. 5., 2014

City noise – Horn, 2012, 24×18 cm, WAV audio, vegyes technika

Valóságások ch.1., video loop (állókép a videóból)

City noise – Police car, 2012., 24×18 cm, WAV audio, vegyes technika

Valóságások ch.3., video loop (állókép a videóból)